

SNAVELBEHANDELING, LAAT MAAR ZITTEN

De Stuurgroep Ingrepen Pluimvee heeft met staatssecretaris Dijksma afgesproken dat er in 2017 een evaluatie komt om te bespreken of het voorgenomen verbod op snavelbehandeling per 2018 in de praktijk haalbaar is. De resultaten van de praktijkmonitoring vormen een belangrijke bouwsteen voor het evaluatiegesprek. Diverse experts geloven niet dat het houden van onbehandelde hennen meteen vlekkeloos zal verlopen. Of dat een verbod in de weg zal staan, is natuurlijk maar de vraag.

Wat de uitkomst van de praktijkmonitoring ook zal zijn, de pluimvee-sector zal altijd het feit voor de voeten geworpen krijgen dat snavelbehandelen in andere Europese landen al lang niet meer plaatsvindt. In Finland, Noorwegen en Zweden is het inkorten van de snavels van leghennen al jaren verboden. In Oostenrijk gebeurt het inkorten van de snavels in de praktijk bijna niet meer, onder invloed van private keurmerken. In Denemarken heeft de organisatie van legpluimveehouders in juli 2013 besloten om te stoppen met snavelbehandeling. De staatssecretaris heeft het gemakkelijk: Waarom kan dat in Nederland niet, u loopt achter! Ervaring opdoen met onbehandelde hennen is een must, niet in de laatste plaats door het dreigende verbod per 2018. Al een jaar eerder moet de legpluimvee-sector zich zorgen gaan maken waar de eieren van behandelde hennen nog af te zetten. In 11 Duitse deelstaten is het de bedoeling om per januari 2017 een verbod in te stellen op snavelbehandelen en Kwaliteitskeurmerk KAT gaat daarin mee voor de aangesloten bedrijven in Duitsland en Nederland. Diverse Duitse supermarkten verkopen nu al eieren van hennen met hele snavels en doen hun best om zich daarmee in de markt te onderscheiden. Alleen al uit marktoverwegingen is het zaak nu te schakelen. Gemakkelijk zal het niet zijn, maar er is nog een jaar om te proberen en vooral ervaringen uit te wisselen. Snavelbehandeling? Laat maar zitten!

Fabian Brockötter hoofdredacteur Pluimveehouderij



PUNTJES OP DE **i** BIJ

KIP MET HELE SNAVEL

Over drie jaar geldt een verbod op snavelbehandeling. En misschien moeten pluimveehouders nog wel eerder omschakelen naar dieren met onbehandelde snavel, want vanuit de markt komt daar steeds meer vraag naar. Maar zijn pluimveehouders daar wel klaar voor?

Vanaf 1 september 2018 is het niet meer toegestaan om kippen of kalkoenen op het bedrijf te hebben waarvan na 1 september 2018 de snavel een stukje korter is gemaakt met een zogenoemde snavelbehandeling. Het doel van een snavelbehandeling is het verwijderen van de scherpe snavelpunt, waardoor de dieren elkaar minder beschadigen als ze naar elkaar pikken.

Het is tegenwoordig gebruikelijk om een snavelbehandeling al op levensdag 1 in de broederij uit te voeren met de zogenoemde infraroodmethode. Dit is een mildere vorm van snavelbehandeling dan in het verleden gebruikelijk was.

Aan het aanstaande verbod op het inkorten van snavel ging een lange geschiedenis vooraf. In 1996 kwam toenmalig landbouwminister Jozias van Aartsen met het 'Ingrepenbesluit'. Doel van het besluit: het zoveel mogelijk verbieden van ingrepen op dieren. In 2001 trad dat Ingrepenbesluit daadwerkelijk in werking. Daarmee waren meteen een aantal ingrepen niet meer toegestaan: onder meer het verwijderen van tenen en sporen bij hanen in de legvermeerdering, en kammen bij mannelijke vleeskuikenouderdieren.

Vanwege te weinig kennis over het houden van pluimvee met onbehandelde snavel, werd een verbod op snavelbehandeling en andere ingrepen vijf jaar uitgesteld. Deze termijn liep af op 1 september 2006. Echter, ook toen bleken er nog onvoldoende oplossingen voorhanden om beschadigend pikgedrag en beschadigingen veroorzaakt door de hanen bij de vleesvermeerdering te voorkomen. Cees Veerman, destijds minister van LNV, besloot om nogmaals een uitstel van vijf jaar te geven op het verbod op snavelbehandelen en enkele andere ingrepen.

In 2011 heeft staatssecretaris Henk Bleker het verbod op snavelbehandeling voor een derde keer uitgesteld: dit keer voor tien

jaar. Hij stelde wel de voorwaarde dat de pluimveesector actief zou blijven zoeken naar mogelijkheden om pluimvee te houden zonder ingrepen.

Sinds 2012 is Sharon Dijksma staatssecretaris van Economische Zaken. In reactie op een in de kamer ingediende motie haalde zij een streep door het uitstel tot 2021 dat Bleker de sector verleende. Dijksma heeft bepaald dat het verbod op ingrepen – waaronder snavelbehandelen – bij legkippen, vleeskuikenouderdieren en kalkoenen definitief van kracht wordt op 1 september 2018. Het verwijderen van de achterste teennagel bij hanen blijft nog mogelijk tot 2021.

Vleeskuikenouderdieren

Vermeerderaar Stefan Donkers in Erp (N.-Br.) heeft het afgelopen jaar ervaring opgedaan met onbehandelde vleeskuikenouderdieren. Van vier koppels ouderdieren heeft hij er bij één de snavelbehandeling

achterwege gelaten, althans bij de hennen. Waarom heeft Donkers dat gedaan? „Om af te tasten of ik met mijn bedrijf klaar ben voor een toekomst zonder snavelbehandeling”, vertelt de pluimveehouder.

Tot nu toe loopt het lekker in de stal met onbehandelde moederdieren. De hennen zijn 30 weken op het bedrijf van Donkers en doen het prima. „De uitval is zelfs nog iets minder dan in de andere drie stallen”, aldus Donkers.

Bijzondere maatregelen om onbehandelde dieren te kunnen houden, heeft pluimveehouder Donkers niet genomen. Wel voert hij het experiment uit in de stal waar de voer- en watervoorziening het best in orde is. „Volgens mij draait het bij succesvol werken met kippen met hele snavel vooral om het voorkomen van stress. Dat begint met zorgen voor voldoende voer en water op het juiste moment voor alle dieren.”

De stal waarin Donkers experimenteert, is voorzien van led-verlichting die het de pluimveehouder mogelijk maakt om te verlichten met rood licht. „Dat is een preventiemaatregel die we bij mogelijke pikkerij zouden kunnen nemen. Gelukkig is dat niet aan de orde geweest”, vertelt Donkers. De pluimveehouder is van plan om de komende ronde in twee stallen onbehandelde moederdieren te gaan houden.

Pluimveehouders gezocht voor monitoring snavel

De Stuurgroep Ingerepen Pluimvee roept pluimveehouders op om mee te doen aan de praktijkmonitoring snavel. Daarbij gaat het zowel om pluimveehouders met behandelde als onbehandelde koppels.

De monitoring is erop gericht na te gaan wat de effecten zijn van het achterwege laten van snavelbehandeling op dierenwelzijn en technische resultaten en welke managementfactoren het succes van het houden van niet-behandelde koppels vergroten. Uitvoering van de monitoring gebeurt door de pluimveehouder samen met een van zijn erfbetreders, bijvoorbeeld de bedrijfsadviseur van de voerleverancier of de dierenarts.

„Een voordeel van deze aanpak is dat ze zorgt voor extra bewustwording als pluimveehouder en erfbetreder samen door de stal gaan”, zegt Ingrid de Jong, onderzoeker bij Wageningen UR en coördinator van de monitoring in de vleessector. De pluimveevleessector is dit voorjaar met monitoren begonnen en loopt daarmee wat voor op de legsector die na de zomervakantie begonnen is.

Zowel in de vleessector als in de legsector is het gewenst om op meer bedrijven te monitoren. Vleesvermeerderingsbedrijven kunnen zich melden bij Ingrid de Jong van Wageningen UR (e-mail: ingrid.dejong@wur.nl); en legpluimveehouders kunnen zich melden bij Thea van Niekerk van Wageningen UR (e-mail: thea.vanniekerk@wur.nl).

Hennen houden met hele snavel is geen vanzelfsprekendheid, het vergt veel van het management van de pluimveehouder. Uiteindelijk draait het om het creëren van ideale omstandigheden voor de kip

Foto: Hans Prinzen

„Zoals ik er nu tegenaan kijk, zou het mogelijk moeten zijn om in 2018 niet in moeilijkheden te komen door het verbod op snavelbehandeling.”

Leghennen

„Uiteindelijk draait het om het creëren van ideale omstandigheden voor de kip”, zegt legpluimveehouder Ad Siemons in Roosendaal. Samen met zijn zoon Andy is Siemons al enige jaren bezig om het houden van hennen met hele snavels onder de knie te krijgen. De ondernemers hebben net hun derde koppel onbehandelde hennen opgezet. „We zijn begonnen met een koppel van 16.000 hennen. Toen volgde een koppel van 20.000. En nu hebben we 42.000 hennen met hele snavels opgezet. Daaruit mag je concluderen dat we geleidelijk aan het werken met onbehandelde hennen onder de knie beginnen te krijgen”, zegt Siemons. „Heel alert zijn en blijven, is heel belangrijk als je de snavelbehandeling achterwege laat.”

De pluimveehouder raadt zijn collega's aan om niet te wachten tot 2018, maar om



Thea van Niekerk is één van de onderzoeksters van WUR betrokken bij de praktijkmonitoring behandelde en onbehandelde hennen

ook ervaring op te gaan doen. „Schakel niet ineens je hele bedrijf om, maar begin met bijvoorbeeld één stal.”

Andere landen

De Europese Unie gaat uit van het achterwege laten van ingrepen bij pluimvee,

maar biedt lidstaten wel de mogelijkheid om het inkorten van snavels toe te staan (mits uitgevoerd vóór 10 dagen leeftijd) als dat nodig is om pikkerij en kannibalisme te voorkomen.

Met het aanstaande verbod op het achterwege laten van snavelbehandelingen loopt Nederland in Europa niet voorop. Verschillende andere landen in Europa hebben al gekozen voor een verbod op snavelbehandeling. In Finland, Noorwegen en Zweden is het inkorten van de snavels van leghennen al jaren verboden. In Oostenrijk gebeurt het inkorten van de snavels in de praktijk bijna niet meer, onder invloed van private keurmerken. In Denemarken heeft de organisatie van legpluimveehouders in juli 2013 besloten om te stoppen met snavelbehandeling. Naar verwachting is dit binnenkort ook wettelijk geregeld.

Duitsland

Buurland Duitsland is ver met het stoppen met snavelbehandelingen. Het is in 11 deelstaten de bedoeling om per 2017 een verbod in te stellen op het houden van kippen met ingekorte snavels. Marktpartijen in Duitsland lopen daar op vooruit. Kwaliteitskeurmerk KAT hanteert een verbod op het inkorten van snavels per 1 januari 2017 voor de aangesloten bedrijven. Diverse Duitse supermarkten verkopen inmiddels eieren van hennen met hele snavels en doen hun best om zich daarmee in de markt te onderscheiden.

De groeiende vraag in Duitsland naar eieren van hennen die geen snavelbehandeling hebben ondergaan, is ook in Nederland te merken. Eierhandelaars stimuleren hun leveranciers om koppels met hele snavels op te zetten. Daarmee lijkt de markt een voorschot te nemen op het verbod op snavelbehandeling in 2018.

Nog niet klaar

Of legpluimveehouders gelijke tred kunnen houden met de groeiende vraag naar eieren van onbehandelde hennen, is niet duidelijk. „Op dit moment is de legsector er nog niet klaar voor”, concludeert Thea van Niekerk, onderzoeker bij Wageningen UR. „We hopen onder meer via de praktijkmonitoring waarmee we bezig zijn, meer zicht te krijgen op het geheel van managementfactoren die bepalend zijn voor het succesvol houden van hennen met hele snavels. De rode draad daarin ontbreekt nog. We zoeken daarbij naar een aanpak die ook bedrijfseconomisch verantwoord is. We weten bijvoorbeeld dat een lagere stalbezetting helpt om problemen te voorkomen. Dat is echter een maatregel die in de meeste gevallen de kostprijs te veel verhoogt. Sommige legpluimveehouders zijn nogal stellig dat ze weten hoe ze zonder

problemen hennen met hele snavels kunnen houden. Maar gezien de beperkte ervaring zijn ze wellicht wat te optimistisch.”

Bij vleesvermeerdering lukt het

Bij de vleesvermeerdering lijken de signalen iets positiever dan in de legsector. Diverse opfokkers en vermeerderers hebben al ervaring opgedaan met onbehandelde koppels. Die ervaringen betreffen vooral het achterwege laten van de snavelbehandeling bij hennen. Koppels waarin ook de hanen hele snavels hebben, zijn er nog maar mondjesmaat.

Onderzoeker Ingrid de Jong is voorzichtig optimistisch en veronderstelt dat het vleesvermeerderingsbedrijven kan gaan lukken om in 2018 aan het verbod op snavelbehandeling te voldoen. „Ik ben wel voorzichtig. Dat voorlopers in de sector positieve resultaten boeken met onbehandel-

de koppels, wil niet zeggen dat dit op alle bedrijven gaat lukken. Bemoedigend is wel dat bedrijven in andere landen, waar ze dezelfde dieren als hier hebben, ook laten zien prima zonder snavelbehandeling te kunnen werken.”

Teennagel is lastig

De Jong maakt zich meer zorgen over het achterwege laten van het verwijderen van de achterste teennagel bij hanen in 2021. „We weten dat het in tact laten van die achterste teen kan leiden tot ernstige verwondingen bij de hennen tijdens het paren. Hoe we dat moeten voorkomen, is nog onduidelijk. Onderzoek naar of het mogelijk is volledig onbehandelde hanen te houden met aangepast management is nog nodig.”

Berrie Klein Swormink

Platform Hele Snavels wil praktijkervaring bundelen

„Bij de omschakeling van kooihuisvesting naar scharrelhuisvesting hebben te veel legpluimveehouders leergeld moeten betalen, doordat ze vaak dezelfde fouten maakten. Dat moeten we bij de overstap naar hennen met hele snavels proberen te voorkomen”, zegt Rob Vriens. Hij is pluimveedierenarts bij Dierenartsenpraktijk Ysselsteyn en was dit voorjaar mede-initiatiefnemer van het Platform Hele Snavels.

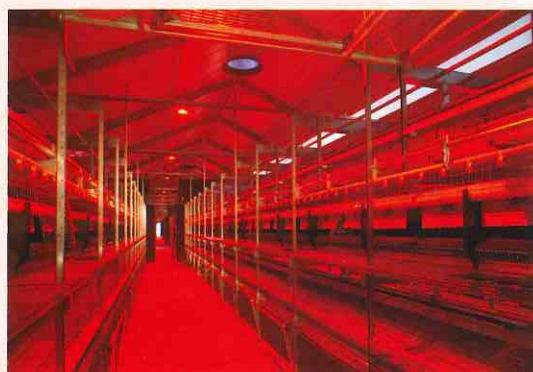
Volgens Vriens is het achterwege laten van de snavelbehandeling een onderwerp dat veel legpluimveehouders en hun adviseurs bezighoudt.

„Maar het is een complexe materie. Er is niet één oplossing die je kunt inzetten, bijvoorbeeld een 'antipikvoeder', om succesvol hennen met hele snavels te kunnen houden. Alle omstandigheden in de stal moeten goed zijn.”

Het Platform Hele Snavels wil zich richten op kennisuitwisseling op praktijkniveau. „Er is veel kennis op allerlei vlakken. Die moeten we gaan bundelen en delen. Het is niet slim als commerciële partijen kennis voor zichzelf menen te moeten houden.”

Volgens Vriens is het Platform Hele Snavels er niet gekomen omdat de Stuurgroep Ingrenen Pluimvee haar werk niet goed zou doen. „Beide initiatieven passen prima naast elkaar, en kunnen elkaar versterken. De stuurgroep werkt meer vanuit een wetenschappelijke benadering. Die heeft onder meer geleid tot de praktijkmonitoring onder aanvoering van Wageningen Universiteit. Maar de sector moet ook zelf aan de bal zijn. Daar kan ons platform aan bijdragen.”

Initiatiefnemer Vriens constateert dat de activiteit van het Platform Hele Snavels in de praktijk al effect heeft. „Bij klanten waar ik kom, merk ik dat het onderwerp enorm is gaan leven. Dat is al de eerste winst.”



Rood licht in de stal kan pikkerij beperken. Het is slechts een noodrem voor als de situatie uit de hand loopt

Foto: Koos Groenewold

'Monitoringsresultaten zijn bouwsteen voor gesprek met Dijkssma'

De Stuurgroep Ingrenen Pluimvee, met vertegenwoordigers van de pluimveesector, de overheid en de Dierenbescherming, adviseert het ministerie van EZ over de beste aanpak om te komen tot een pluimveehouderij zonder ingrepen. Voorzitter van de stuurgroep is Jan Vroegindewij van Broederij het Anker in Ochten (Gld.). Hij roept pluimveehouders op om zich te melden voor deelname aan de praktijkmonitoring snavels (lees ook 'Pluimveehouders gezocht voor monitoring snavels').

Waarom is het belangrijk dat pluimveehouders zich melden voor de praktijkmonitoring?

„Monitoring levert alleen waardevolle informatie op als de waarnemingen gebaseerd zijn op een flink aantal koppels. Als veel bedrijven zich melden voor de praktijkmonitoring kunnen we in beeld brengen welke managementfactoren van belang zijn om zonder problemen snavelbehandeling achterwege te laten. De gegevens uit de praktijkmonitoring zijn ook van belang voor het evaluatiemoment in 2017 dat we dan met staatssecretaris Dijkssma hebben.”

Wat gaat u met de staatssecretaris evalueren in 2017?

„Toen staatssecretaris Dijkssma in 2013 aankondigde dat ze per september 2018 een verbod op snavelbehandeling wil doorvoeren, heeft de Stuurgroep Ingrenen Pluimvee met haar afgesproken dat er in 2017 een evaluatie komt om te bespreken of het voorgenoemde verbod op snavelbehandeling in de praktijk haalbaar is. De resultaten van de praktijkmonitoring vormen een belangrijke bouwsteen voor het evaluatiegesprek.”

Wat denkt u zelf? Is de sector in 2018 klaar voor het werken met dieren zonder behandelde snavels?

„Voor mij is dat nog een grote vraag. Op grond van wat ik nu weet, kan ik daar geen antwoord op geven. Wat zorgen baart is dat veel legpluimveehouders, gestimuleerd door de eierhandel, een versnelde omschakeling naar onbehandelde dieren overwegen.”



Jan Vroegindewij is voorzitter van de stuurgroep Ingrenen Pluimvee

Waarom is dat zorgelijk?

„Omdat we nog niet precies weten hoe het management in de stal moet zijn om probleemloos te werken met onbehandelde dieren. Voer lijkt hierbij een sleutelrol te hebben. Hoopgevend is dat ik merk dat voerleveranciers hier nu ook volop mee aan de slag zijn gegaan. Mijn indruk is dat pluimveehouders soms te snel schakelen. Een positieve ervaring met één koppel onbehandelde dieren wil niet zeggen dat het bij volgende koppels ook goed gaat. Uit de praktijk weten we dat het meestal goed gaat, maar dat er ook koppels zijn waarbij het achterwege laten van een snavelbehandeling leidt tot fikse problemen. Die uiten zich vooral in grote uitval en veel meer slijtage van het verenpak.”

Foto: Herbert Wiggemans